

MUNKÁSPROBLÉMÁK FASISZTA MEGOLDÁSA

A nemzetek életét átalakító forradalmi változások mindig kihatnak a többi országokra, szenvedélyeket kavarnak föl, bírálatokat váltanak ki, sőt belpolitikai hatóerővé is válhatnak. A fasiszta forradalom is Európaszerte hatásokat és ellenhatásokat váltott ki. Hosszú időn át úgyszólván egyedülálló jelentőségű politikai szenzációként hatott. Magyarország kezdettől fogva nem a politikai szenvedélyek által meghatározott nézőszögből szemlélte az olasz újjáalakulást. A fasizmus megismerésére törekvő magyar kutatókat mindig az őszinte tanulmánygyás vitte Itáliába. Sohasem szégyeltük bevallani, hogy az új Olaszországtól tanulni akarunk. Íróink, kutatóink sokat és nagyon alaposan foglalkoztak a fasiszta Itália problémáival.

Mégis messze vagyunk még attól, hogy az olasz szindikális-korporatív rend mibenlétét a maga teljes valóságában átértő magyarnyelvű szakirodalommal dicsekedhetnénk. Nem azért, mintha idevágó szakmunkáink hiányoznának. Az olasz megoldások *iránya* más, mint a miénk. Mekkora a különbség például a *bonifica integrale* és a földreform között! Sokszor állunk szemben olyan problémákkal, amelyek olasz szemmel nem is problémák, mert teljesen maguktól értetődők és természetesek. Ezeket a vezető olasz szakirodalom természetesen nem tárgyalja, velük a törvénytövegek sem foglalkoznak. Olasz szakmunkák, törvénytövegek fordítása, ismertetése tehát önmagában nem vezet

célhoz. És a magyar kutatók figyelmét teljesen elkerülhetik az olasz szakirodalom által alaposan kidolgozott, törvényes rendezést nyert nagyfontosságú részletkérdések is, ha történetesen a középosztály és nem a munkásság szemszögéből vizsgálják a kérdéseket. A magyar munkás legtöbbször éppen azokra a kérdésekre nem kap feleletet az olasz vonatkozású magyar szakirodalomból, amelyek legjobban érdeklik: Választás vagy kinevezés útján történik-e az olasz munkásszervezetek vezetőhelyeinek betöltése? Mi az olasz munkásvezetők feladatköre? Hogyan folynak le a munkaadókkal való tárgyalások? Mit nyújt az olasz társadalmi biztosítás? És így tovább. Mindehhez hozzájárul az, hogy a szindikális-korporatív rend kibontakozása annyira sajátosan kiformált «korporatív» szellemi klímát kívánt meg, hogy idegenek csak akkor tudnak fesztelenül beilleszkedni ebbe a klímába, ha hosszabb időn át élnek benne és a «korporatív atmoszférát» egész életrendjük szellemi táplálékaként szívják magukba.

A korporatív rend a liberális állami és társadalmi rend teljes ellentéte. Olasz megoldás, érthető tehát, hogy sok tekintetben idegen a mi ugyancsak antiliberális irányban kibontakozó új magyar közösség-szemléletünktől. Az őseredeti magyar gondolkozásmód azonban alapjában véve nem áll távol az új olasz megoldások szellemétől. Az olasz reform leglényegesebb újítása társadalmi szervezetek — szindakátusok — bekapcsolása az állam munkájába, a dolgozó társadalom állami elismeréssel történő nemzeti jelentőségű megszervezése. Az államélet alappilléreit alkotó önálló jelentőségű társadalmi erőközpontok történelmi magyar példái: vármegyéink. Míg azonban a vármegye a középkor szülötte és a helyi, közigazgatási jellegű feladatok ellátásán kívül évszázadokon át elsősorban nemzetvédelmi és politikai jelentőségű szerepet töltött be, a mai olasz élet alapjaiul szolgáló szindakátusok és korporációk a modern civilizáció által felvetett új nagy problémáknak, a tőke és a munka alapkérdéseinek megoldására hivatottak. A szindikális-korporatív rend teljes átértéséhez tehát a jogszabályok és a szakirodalom ismeretén és az új olasz szellemi atmoszférába való beilleszkedésen kívül a modern gazdasági és munkásproblémák és a megoldásukra szolgáló korszerű lehetőségek ismerete is szükséges.

Ennek az utóbbi szükségességnek az alapulvételével próbálunk röviden az olasz munkásproblémák néhány kérdésével foglalkozni. Nem célunk azúttal az összes munkásproblémák fasiszta megoldásának felvázolása. Csupán három alapvető fontosságú gyakorlati kérdés, a kollektív szerződések szerkesztése, a munkaközvetítésügy és a társadalmi biztosítás bemutatását tekintjük feladatunknak.

A kollektív szerződés a munkaadó- és munkásszervezetek között a munkaviszony szabályozása tárgyában létrejött állami elismerésben részesülő szabad megállapodás. Hatálya, kötelező ereje kiterjed a szerződésben meghatározott területi illetékességi körön belül az érdekelt szakma vagy munkaág kötelékébe tartozó összes munkaadókra és munkásokra. Kollektív szerződések vonatkozhatnak országos érvénnyel egy-egy munkaágra, kiterjedhetnek egy-egy megyére, járásra vagy zónára és kiterjedhetnek egy-egy cégre vagy a cégek csoportjára is.

A kollektív szerződések hivatalos közzétételét meglehetősen hosszadalmas eljárás előzi meg. Az ipari szervezeteknél egyedül a federáció, a mezőgazdaságnál mind a konfederáció, mind a federáció alkothatnak kollektív szerződéseket. Ez a megkülönböztetés annak a körülménynek velejárója, hogy a mezőgazdaság federációi nem foglalkozási, hanem társadalmi kategóriákat képviselnek. Ezeket a kategóriákat jóval nehezebb egymástól élesen elválasztani, mint az ipari konfederációk foglalkozási kategóriáit.

A kollektív szerződéseket tehát rendes körülmények között az elismert szakegyesület, a federáció köti, pontosabban a federáció elnöke, vagy — és ez az általános eset — az általa kijelölt megbízott.² A tárgyalások vezetésével és aláírásával megbízott egyén rendszerint a megyei szindakátus elnöke (munkásszervezeteknél titkára). A megbízott azonban nem hivatalánál fogva, hanem kifejezetten mint személy szerint megbízott, a federáció elnökének nevében vezeti a szerződés kötésével kapcsolatos tárgyalásokat.

Ha valamely munkaadói szindikátus a munkások megfelelő szervezete részéről felszólítást kap kollektív szerződés alkotására, a tervbevett kollektív szerződésre vonatkozó nézeteit írásba foglalva a megyei unió közvetítésével megküldi saját federációjának. A federáció elnöke az általa, vagy a federáció illetékes tisztviselője által kijavított és megjegyzésekkel ellátott szöveget «tárgyalásra» (delega a trattare) megküldi a szindikátus elnökének. Ugyanez történik párhuzamosan a munkások szervezetei részéről is.

Ezután következik az eljárás érdemi része, amelynek során a szin-

¹ Az előadó a kollektív szerződésekkel kapcsolatos eljárások technikáját 1936-ban Rómában tanulmányozta. E fejezetben jórészt akkori helyszíni tanulmányainak eredményét közli.

² V. ö. *I dieci anni della Carta del Lavoro* Roma, A. XV. La pratica della contrattazione collettiva.

dikátus elnöke a federáció elnökétől személy szerint kapott megbízatása alapján felveszi a tárgyalás fonalát a párhuzamos federáció által megbízott másik tárgyaló féllel. A közös egyetértéssel megállapított szöveget a szindikátus elnöke — ismét az únió közvetítésével — megküldi az illetékes federációnak. Abban az esetben, ha a szerződésszöveg ellen nem merül fel kifogás, a federáció elnöke a már előbb megbízott tárgyaló felet, a szindakátus elnökét, megbízza a szerződés szövegének aláírásával. Az aláírás megtörténtével a szerződéskötés eljárása befejeződött. Mielőtt azonban a szerződés a megyei hivatalos lapban, vagy — országos érvényű szerződés esetén — a korporációk minisztériumának hivatalos lapjában való közzététele által általánosan kötelező erejűvé válnék, a szerződésszöveget — aláírva — megküldik a konfederációnak. A konfederáció kellő felülvizsgálat megejtése után a szerződést átteszi a megyei únió elnökéhez azzal a rendeltetéssel, hogy azt helyezze letétbe a főispáni (megyefőnöki) hivatalban (Prefettura).

A főispáni hivatal a közzététel előtt még egy utolsó ellenőrző fórum, a *korporatív felügyelőség* (Ispettorato Corporativo) bírálatának bocsátja alá a szerződést. Ilyen felügyelőség nem megyénként, hanem kerületenként működik (pl. Piemont, Emilia stb.) és közvetlenül a korporációk minisztériumának szerve. Különleges feladata az összes hatáskörébe tartozó kollektív szerződéseknek az állam célkitűzései szempontjából való felülvizsgálása és a felügyelet a szerződések végrehajtására.

Ha a tárgyalások folyamán munkaadók és munkások nem tudnak közös egyetértéssel megállapodásra jutni, azt — érveik felsorolása mellett — közös felterjesztésben (verbale di mancato accordo) jelentik az illetékes federációknak. Az egyeztető tárgyalás ezután a federáció, illetve a konfederáció ülésteremeiben folytatódik. A tárgyaló felek itt az illetékes munkaadó- és munkásfederációk, vagy a konfederációk elnökei, illetve megbízottai. Meghívják azonban az első tárgyaláson résztvevő érdekeltet is. Abban az esetben, ha az ellenkező szempontokat most sem sikerül összeegyeztetni, a tárgyalás folytatását átteszik a korporációk minisztériumához. A vitázó felek rendszerint ugyanazok, mint az első és második tárgyaláson, a különbség mindössze annyi, hogy egy magasabb tekintély, a miniszter megbízottja, képviseli az egyeztető szempontokat. *A minisztérium nem dönt, csupán békéltet.* Idáig azonban igen ritkán jutnak el a vitás ügyek, rendszerint már a federáció meghozza a döntést. Ha maga a minisztérium sem tudja befolyásával adott esetben a megegyezést létrehozni, a vitás ügy tárgyalását átteszik a munkaügyi bírósághoz (Magistratura del Lavoro). A munkaügyi bíróság végérvényesen, ítélettel dönt.

A kollektív szerződések érvénybeléptével egyidejűen mindazok az egyéni munkabérszerződések, amelyek a munkásokra nézve a vonatkozó kollektív szerződésekben meghatározott feltételeknél kedvezőtlenebb feltételeket állapítottak meg, automatikusan érvényüket veszítik. A kollektív szerződés minimális munkabért, minimális szabadságolási időt, minimális végkielégítési összeget stb. határoz meg. A munkásokra nézve a kollektív szerződés feltételeinél kedvezőbb egyéni szerződések kötésének természetesen nincs akadálya.

A kollektív szerződések általában a munkásoknak a munkával összefüggő összes életviszonyait szabályozzák. Az iparban a kollektív szerződéseknek feltétlenül ki kell térniök a következő kérdések szabályozására:³ *a)* a munkásfelvétel, a felvétel alkalmával a munkástól megkívánt okmányok, *b)* a női és gyermekmunkások munkavégzése, *c)* a felvételi orvosi vizsgálat, *d)* a próbaidő, *e)* a munkaidő, *f)* a munkafelfüggesztések és megszakítások, *g)* az ünnepnapok, *h)* az akkordmunkák rendje, az akkordbértarifák, *i)* a rendkívüli éjjeli vagy ünnepnap végzett munkák díjazása, *j)* az áthelyezések, *k)* szabadság engedélyezésének esetei, *l)* katonai szolgálat vagy a pártmiliciában végzett szolgálat esetére szóló jogok, *m)* a kölcsönös biztosító pénztárakba való beiratkozás, *n)* a hivatali alárendeltségi viszony, *o)* az üzemi helyiségekbe való be- és kilépés, az arra vonatkozó engedélyek, *p)* a távolmaradás, *r)* az anyag- és szerszámkiadás és megőrzés rendje, *s)* a leltárellenőrzések, *t)* fegyelmi szabályok és büntetések, *u)* felmondás vagy elbocsátás, *v)* a munkaviszony megszűntével és a halál esetén járó végkielégítés, *z)* a munkás helyzete az üzem tulajdonjogának átruházása esetén, *x)* eljárás, panasz, munkaviszály esetében.

Az országos szerződések (contratti collettivi nazionali) természetüknél fogva nem tartalmazhatják a minimális munkabértarifákat. Ennek a hiánynak pótlására — rendszerint megyénként — a helyi viszonyok igényeihez szabott, kiegészítő (contratti integrativi) szerződéseket kötnek. A mezőgazdaságnál a munkabérek meghatározása a foglalkozási ágaknak egészen a részletekbe menő kategorizálása alapján, járásonként történik.

A kollektív szerződések lejártát a szerződés szövegének feltétlenül fel kell tüntetnie. A szerződést rendszerint évről-évre hallgatólagosan megújítottnak tekintik, ha a lejárat ideje előtt legalább három hónappal a szerződéstköző felek valamelyike részéről nem érkezett be felmondás.

³ *Guida per il Dirigente Sindacale*. Roma A. XVII. Az ipari munkások fasiszta konfederációjának kiadása. 66—67. 1.

A Carta del Lavoro a munkaközvetítésre vonatkozóan a következő alapvető jelentőségű irányelveket állapítja meg:

a) A munkaközvetítés közérdekű funkció és ennek megfelelően az állam felügyelete és ellenőrzése alá tartozik (XXII. kijelentés),

b) a munkaközvetítő hivatalok irányítását egyenlő számban munkaadókból és munkásokból álló korporatív szervek lássák el (XXIII. kij.),

c) a munkaadók csak a munkaközvetítő hivatalok útján vehetnek fel munkásokat (XXIII. kij.),

d) a munkaközvetítő hivatalok feladata a szorosán vett közvetítésen kívül a munkanélküli munkások szakmai képzése és átképzése, a munkások szaktudásának és erkölcsi értékének tervszerű emelése is (XXIV. kij.).

A megállapított irányelvek alapján először az 1928. március 29-i királyi rendelet foglalja egybe a munkaközvetítésre vonatkozó rendelkezéseket. A munkaközvetítő hivatalok a munkások szindikális szervezetei mellett működnek. Irányításuk egyenlő számban munkaadókból és munkásokból álló bizottságok útján történik. Tisztviselőkaruk a munkásszindikátusok vezetőségeiből kerül ki, mert a közvetítőknek a szorosán vett munkáhozjuttatáson kívül is szerves támogatásban kell részesíteniök a munkanélkülieket. Ismerniök kell tehát a különböző munkáskategóriák szakmai készültségét és különleges igényeit. A munkaközvetítő hivatalokon kívül történő mindennemű közvetítés — az ingyenes munkaközvetítés is — tilos. A magán- és az egyesületi munkaközvetítők számára egyedül a házi cselédek közvetítése marad meg.

Az egységes eljárás biztosítása céljából 1930 óta a megyeszékhelyeken *központi hivatalokat* állítanak fel. Az 1934. október 18-i királyi rendelet értelmében ezek a központi munkaközvetítő hivatalok a megyei korporatív gazdasági hivatalok mellett működnek. A munkások szindikális szervezetei mellett lévő munkaközvetítő hivatalok, mint a központi hivatal *szakosztályai* működnek tovább. Gondoskodás történik a perifériális tagozatok kiépítéséről is. *Munkaközvetítő kirendeltségeket* szerveznek a fontosabb ipari központokban az ipari munkások számára. Mezőgazdasági viszonylatban a mezőgazdasági munkásszervezet *községi szindikális vezetői*, mint községi közvetítők és az irányításuk alatt működő hivatalok látják el a munkaközvetítést.

Lényegében ez a munkaközvetítésügy fejlődése egészen 1937-ig. 1937. december 22-én a központi korporatív bizottság megszünteti a paritásos bizottságokat és egyedül a munkások szindikális szervezeteire

bízva a munkaközvetítést. A határozat indokolása szerint a munkások szindakális szervezetei «bebizonyították, hogy teljes mértékben alkalmasak a munkaközvetítés feladatainak ellátására». Maga a Duce ugyan ezen az ülésen határozottan kijelenti, hogy a munkaközvetítés «tipikusan» szindakális jellegű tevékenység.⁴

A központi korporatív bizottság határozata értelmében az 1938. december 21-i királyi rendelet szervezi újjá a munkaközvetítésügyet. Az új törvényes rendelkezés lényeges vonásai a következők :

a) *Szervezet.* A munkaközvetítés a nemzeti termelés és az állam céljait szolgáló közérdekű tevékenység. Teljesítésére a munkások szakmai egyesületei nyerne megbízást. A munkaközvetítésügy felügyeletét a korporatív felügyelőségek útján a korporációk minisztériuma látja el. A munkaközvetítők hivatali működésük közben közhivatalnokok. A legfőbb ellenőrzés és irányítás feladatát a korporációk minisztériuma mellett szervezett központi munkaközvetítésügyi bizottság látja el. A bizottság elnöke a korporációk minisztere vagy államtitkára, tagjai a fasiszta pártnak, a belügy- és külügyminisztériumoknak, a belső vándorlási és a telepítésügyi kormánybiztosságnak, a munkaadói és a munkavállalói konfederációknak és a Megelőző Biztosítás Országos Fasiszta Intézetének képviselői, valamint a korporációk minisztériumának illetékes főigazgatója és osztályvezetője. A központi korporatív bizottság irányítása alatt a megyékben a korporációk tanácsainak elnöki bizottságai látják el az ellenőrzés és az általános irányítás munkáját. A munkaközvetítésügy költségeinek fedezésére külön alap létesül a munkaadók és a munkások konfederációinak, valamint a Megelőző Biztosítás Országos Fasiszta Intézetének arányos hozzájárulásaiból.

b) *A munkaközvetítés rendje.* Munkás, vagy munkások elbocsátása esetén a munkaadók kötelesek öt napon belül bejelenteni a változást az illetékes munkaközvetítő hivatalnak. Hasonló kötelezettség terheli a munkásokat is. Munkások felvétele csak a munkaközvetítő hivatalok útján történhetik. A munkaadók általánosságban nem jogosultak arra, hogy személy szerint válasszák meg munkásaikat. Felvétel alkalmával szám szerint kell kérniök az új alkalmazottakat a munkaközvetítő hivaltól. A munkarábocsátás a munkaközvetítő hivatal listáira felvett egyenlő képesítésű munkások közül pontosan meghatározott rend szerint történik. Előnyben részesülnek a következők : azok a közvetítést kérők, akiknek családja szükséget szenved, a sokgyermekesek, a régebbi idő óta munkanélküliek, a szindikátusi tagok, a fasiszta párt tagjai, a hadi

⁴ «Lavoro Fascista» 1937. dec. 23.

érdemeket szerzettek, azok, akik a fasiszta forradalmi mozgalmakban kitüntették magukat, végül a külföldről hazavándoroltak, ha első esetben kérnek alkalmaztatást. A munkaközvetítő hivataloknak természetesen mindig a munkaadók kívánsága szerinti képesítésű munkásokat kell munkára bocsátaniok. De helyt ad a jogszabály kivételes esetekben a személy szerinti kiválasztásnak is. A korporációk minisztere rendeleti úton határozza meg, milyen természetű munkák ellátására jogosultak a munkaadók «a termelés érdekében» a munkaközvetítő-hivatalok listáira felvettek közül személy szerint megválasztott munkásokat alkalmazni. Ugyancsak a termelési érdekek szolgálatában a munkaadók közvetlenül, a munkaközvetítő hivatalok megkerülésével vehetnek fel munkásokat abban az esetben, ha a szabályszerű felvételi eljárás okozta késedelemből az üzemre kétségbevonhatatlanul igazolható kár háramolna. A munkaadó az ilyen közvetlen alkalmazást az ok feltüntetése mellett haladéktalanul jelenteni köteles a munkaközvetítő hivatalnak.

c) *Büntető rendelkezések.* Aki jogszabályellenesen munkaközvetítő funkciót végez, 5000 líráig terjedhető pénzbüntetésben részesül, aki pedig jogellenes munkaközvetítésért díjazást is elfogad, annak büntetése a pénzbírságon kívül egy hónapig terjedhető elzárás. Azok a munkaadók, akik a munkaközvetítő hivatal megkerülésével vagy magánközvetítő útján vesznek fel munkásokat, a szabálytalanul alkalmazott munkások után egyenkint 50—300 líra, összesen legfeljebb 5000 líra pénzbüntetésben részesülnek. A munkások büntetése a hasonló természetű kihágásért egyenkint legfeljebb 100 líra pénzbüntetés. Pénzbüntetésben részesülnek a munkaadók, ha a munkáselbocsátásokat nem jelentik be idejében a munkaközvetítő hivatalnál és a munkások, ha munkanélküliség esetén elmulasztják az illetékes munkaközvetítő hivatalban való jelentkezést. Pénzbüntetés sujtja végül a munkaközvetítő hivatalok tisztviselőit, ha hivatalos ténykedésükben nem járnak el a megkívánt gyorsasággal, vagy ha nem tartják be a munkárabocsátásra vonatkozó előírásokat.

*A társadalmi biztosítás*⁵

A kötelező biztosítás szervezete Olaszországban nem egységes. A betegségi biztosítást *kölcsönös biztosító pénztárak* (Casse Mutue), a baleseti biztosítást általában az *Országos Fasiszta Baleseti Bizosító*

⁵ V. ö. FERNANDO GAZZETTI: *Assistenza e previdenza in Italia*. Roma, 1936.— GUIDO BORTOLOTTO: *Protezione degli operai*. Milano, 1936. — GUIDO BORTOLOTTO:

Infortuni sul lavoro e malattie professionali. Milano, 1937. — *Guida per il Dirigente Sindacale*. Roma, 1939.

Intézet (Istituto Nazionale Fascista per l'Assicurazione contro gli Infortuni sul Lavoro) látják el. A biztosítás egyéb ágainak, valamint a házassági kölcsönök nyújtásának intéző szerve a *Megelőző Biztosítás Országos Fasiszta Intézete* (Istituto Nazionale Fascista per la Previdenza Sociale).

A Carta del Lavoro XXIX-ik kijelentése szerint a «szakmai egyesületeknek joguk és kötelességük támogatásban részesíteni az általuk képviseltek — beíratkozottakat és be nem íratkozottakat egyaránt». A támogatás — asszisztencia — fogalma ebben az esetben elsősorban betegség esetén biztosítás útján történő támogatást jelent. A szakmai egyesületek — szindikátusok és federációk — a Carta del Lavoro idézett kijelentése alapján tekintik feladatuknak a kötelékükbe tartozók betegség esetére szóló biztosításának megszervezését. A meglévő gyakorlat szerint kölcsönös betegségi biztosító pénztárt létesíthet: *a)* egy-egy üzem saját munkásai részére, *b)* több üzem közösen, *c)* egy-egy szakma, *d)* több szakma közösen. A szakmai vagy szakmaközi pénztárak lehetnek megyei, több megyére szólók és országosak. Vannak kölcsönös betegségi biztosító pénztárak, amelyeket egyedül a munkások tartanak fenn. A pénztárak túlnyomó többsége azonban paritásos alapon működik. Ezek fenntartásához a munkaadók és munkások egyenlő mértékben járulnak hozzá. A pénztárak irányítását bizottságok látják el. A paritásos alapon működő bizottságok egyenlő számban munkaadókból és munkásokból állanak, a nem paritásos alapon működő pénztárak bizottságainak tagjai kivétel nélkül munkások.

A szétszórt, különböző alapszabályok szerint működő betegségi biztosító pénztárak munkáját a konfederációk hozzák közös nevezőre. Az ipari munkások összes kölcsönös betegségi pénztárai az «ipar kölcsönös betegségi biztosító pénztárainak szövetségébe» tartoznak. Hasonlóképpen a mezőgazdasági és a kereskedelmi munkások kölcsönös biztosító pénztárait is a mezőgazdasági, illetve a kereskedelmi munkáskonfederáció mellett működő országos biztosító pénztári szervezetek egyesítik. Ezek az országos szervezetek saját megyei hivatalaik útján tartják fenn a megyei, a több megyére szóló és az üzemi pénztárakkal a kapcsolatot.

A kölcsönös betegségi biztosító pénztárakba való belépés kötelező. A pénztárak az egyes alapszabályokban meghatározott szolgáltatásokat nyújtják. Ezek a szolgáltatások általánosságban a következők:

a) táppénz legalább 18 heti járulék befizetése esetén 90—120 napon át);

b) ingyenes gyógykezelés, a gyógyszerek, az esetleges kórházi kezelési költségek teljes vagy részbeni megtérítése;

c) halál esetén a családtagoknak járó segély;

d) hozzájárulás a szanatóriumi ápolás vagy az egészségügyi üdülés költségeihez ;

e) a munkások gyermekeinek egészségügyi nyaraltatása.

Az orvos- és gyógyszerészválasztás szabad. Bármely orvos a biztosító pénztárak rendelkezésére bocsáthatja képességeit, ha lemond szokásos jövedelmeinek egy részéről. A biztosító pénztárak — az orvosok és a gyógyszerészek szindikátusaival történt megegyezés alapján — 30—70% kedvezményben részesülnek a kezelési, illetve a gyógyszerköltségekből. Az orvosokat és a gyógyszerészeket a biztosító pénztárak fizetik, a beteg tehát közvetlenül ingyen jut hozzá a kezeléshez, illetve a gyógyszerhez.

A kötelező *baleseti biztosítás* költségei egyedül a munkaadót terhelik. Az Országos Fasiszta Baleseti Biztosító Intézet a következő szolgáltatásokat nyújtja :

a) rövid ideig tartó munkaképtelenség esetén napi segély ;

b) állandó járadék a teljesen munkaképtelenné váltaknak ;

c) özvegyi vagy árvasági járadék, ha a baleset halált okozott ;

d) halál esetén 1000 líra segély a szerencsétlenül járt hozzátartozói részére.

Az ideiglenes napi segély összege a baleset napját megelőző utolsó két hét keresetének napi átlaga. Az állandó járadék teljes munkaképtelenné válás esetén a rendes évi kereset 50%-a, nem teljes munkaképtelenség esetén a munkaképtelenség csökkenési százalékának megfelelően kevesebb. A feleség és a 15 éven aluli gyermekek után a járadékösszeg 10—10%-kal, de legfeljebb 50%-kal emelkedik. Halál esetén a szerencsétlenül járt hozzátartozóit a munkabér kétharmadát kitevő járadék illeti meg. A járadékösszeg 50%-a a feleség járandósága, 20—20%-a a 15 éven aluli gyermekeké. Az özvegyet és a gyermekeket megillető összes járadék azonban nem lehet több a kiszámított járadékösszeg 90%-ánál.

Az *öregségi, rokkantsági, tuberkulózis elleni és munkanélküliség esetére szóló biztosítás* szervezete a Megelőző Biztosítás Országos Fasiszta Intézete. Tagja minden 15 és 60 év közötti munkás és munkásnő. Ezenkívül a 15 és 50 év közötti nők kötelezően anyasági biztosításban is részesülnek. A járulékoszegeket felerészben a munkaadók fizetik, felerészben a munkások. A négy általános biztosítási ágazat összesített heti járulékkerhe 12 líra hetibér esetén 1:35 líra, 12—24 líra hetibér esetén 1:85 líra és így tovább. Az anyasági biztosítás évi díja 7 líra, ebből 4 líra terheli a munkaadót, 3 líra az alkalmazottat.

Az *öregségi és rokkantsági biztosítás* évi járadékösszege a következő tételekből tevődik össze :

a) az egész biztosítási idő alatt befizetett járulékok évi átlagának ötszöröse ;

b) az egész biztosítási idő alatt befizetett járulékok összegének $\frac{3}{10} \cdot e^{-e}$;

c) 100 líra állami hozzájárulás.

Igy például, ha valaki húsz év alatt az öregségi és rokkantsági biztosítás céljaira összesen 2400 líra járulékdíjat fizetett be, a) $2400 : 20 = 120 \times 5 = 600 + b) \frac{2400 \times 3}{10} = 720 + c) 100$, összesen tehát évi 1420 líra öregségi biztosítási járadékban részesül. Ehhez járul még minden 18 éven aluli önállóan nem kereső gyermek után a járadékösszeg 10%-a. Az öregségi biztosítás korhatárát újabban 65 évről 62 évre, női munkások esetében a 60-ik évről az 57-ik évre szállították le. 1944-re tervezik az öregségi biztosítás korhatárának végleges rendezését. A korhatár férfiak esetében a 60-ik, nők esetében az 55-ik életév lesz.⁶ Ha a biztosított a nélkül hal el, hogy a biztosítás előnyeit élvezte volna, munkaképtelen hozzátartozói az öregségi és rokkantsági biztosítás alapja terhére egy összegben 300 líra segélyben részesülnek.

A *tuberkulózis elleni biztosítás* az egész család részére jelent védelmet e nagyfontosságú népbetegséggel szemben. A biztosítás révén betegség esetén a biztosított és családtagjai otthoni vagy szanatóriumi gyógykezelésben részesülnek. Az eltartásra szoruló hozzátartozók a családfő betegsége idejére legfeljebb 6 hónapon át napi 4—6 líra összegű segélyt kapnak, kivételesen azonban tovább is.

A *munkanélküli biztosítás* útján a saját hibájukon kívül munka nélkül maradtak napi 1.25 lírától 3.75 líráig terjedő segélyben részesülnek a befizetett járulékösszegek mértékének megfelelően. Aki a kényszerű munkaszünetet megelőző két évben legalább 48 heti járulékot fizetett be a munkanélküli biztosítás céljaira, legfeljebb 90 napon át kaphatja a segélyt, aki pedig legalább 72 heti járulékot fizetett be, 120 napon át.

Az *anyasági biztosítás* juttatása : szülés esetén 300 líra, vétlen abortus esetén 100 líra segély. A szülési segélyt csak akkor kapják meg teljes összegében a biztosítottak, ha betartják a szülést megelőző és követő törvényben előírt munkaszüneti időt. Ha a terhesség utolsó hónapjában nem hagyják abba a háztartáson kívül folytatott rendes munkájukat, a segélyösszeg 300 lírától 200 lírára csökken, ha pedig a szülést követő egy hónapi kötelező munkaszünetet sem tartják be, mindössze 100 líra lesz.

A *házassági kölcsönök* intézményét Olaszországban az 1937. augusztus 21-i törvény valósította meg. A kölcsönöket a közigazgatási hatóságok

⁶ «Szociális Szemle» 1942. jan.—márc. 44. 1.

közvetítésével a Megelőző Biztosítás Országos Fasiszta Intézete folyósítja. A kölcsönök kamatmentesek. Összegük 1000—3000 líra. Az első gyermek születésekor 10%-ot, a második után 20%-ot, a harmadik gyermek után 30%-ot ír le a kölcsönösszegeből az Intézet. Ha negyedik gyermek is születik, a kölcsönt egyáltalán nem kell többé törleszteni és visszafizetni.

A *családi segélyek* fizetésének kötelezettségét először általánosan az iparban az országos ipari munkaadó- és munkásszervezetek között kötött 1934. október 11-i kollektív szerződéssel vezették be. Családi segély jár minden 14 éven aluli gyermek után. Ha a gyermek testi vagy szellemi hiba folytán teljesen munkaképtelen, vagy ha tanulmányait a 14-ik életév után is tovább folytatja, 16-ik életévéig jár a segély. A családi segélyek pénzügyi fedezetéül külön erre a célra szervezett országos pénztár bevételei szolgálnak. Ezek a bevételek a következők: a) a munkaadók részéről a kifizetett munkabérek 3,50%-a, b) a munkások részéről mindenkori bérjövödelmük 1%-a, c) évről-évre megállapított állami hozzájárulás.

Az iparban egy-egy gyermek után fizetett családi segély heti összegei a legújabb rendezés alapján a következők: ⁷

I. osztály (egygyermekesek)	4.80— 6.60 líra
II. » (két- vagy háromgyermekesek).	6.50— 8.70 »
III. » (négy- vagy többgyermekesek)..	7.20—10.50 »

A mezőgazdasági munkaadók és munkások szervezetei között 1939. december 28-án kötött kollektív szerződés értelmében a mezőgazdasági munkások esetében az egy-egy gyermek után járó családi segély összegei:

I. osztály (egygyermekesek)	2.70 líra
II. » (két- vagy háromgyermekesek)	4.20 »
III. » (négy- vagy többgyermekesek)	5.40 »

A legújabb rendelkezések szerint a feleség és az eltartott munkaképtelen szülők után is jár családi segély.

A biztosításügy sokfelé ágazó és sokszor igen bonyolult kérdéseiben a dolog természete szerint nehezen tudnak kiigazodni az egyszerű munkások. Nagyfontosságú gyakorlati szükségességnek tettek eleget a munkáskonfederációk, amikor felállították a *szociális biztosításügyi országos védnökséget* (Patronato Nazionale). Ez a védnökség a munkások szerve. A biztosításüggyel kapcsolatos minden vitás kérdésben ide kell fordul-

⁷ «Problemi e informazioni sociali». Roma, 1939. dec. 560. 1.

niok a munkásoknak. Itt nyernek szakszerű tájékoztatást és gyakorlati segítséget ügyeik intézésében. A védnökség megyei hivatalok és községi levelezők útján működik. A községi levelezők hivatalból a konfederációk községi megbízottai.

*

A munkásproblémák minden korszerűen fejlett államban csaknem tökéletesen azonos formákban jelentkeznek. Megoldásuk azonban államonként nagyon eltérő lehet. A fasizmus sajátos «korporatív» megoldási módot választott. Az ismertetett részletmegoldások elemzése során a korporatív rendszer következő jellemző vonásait figyelhetjük meg:

1. A fasizmus sajátos egységbe olvasztja az alapvető fontosságú állami és társadalmi életműködéseket. A kollektív szerződések szerkesztésének módja hasonló a régi, csak magánjogi érvényű kollektív szerződésekéhez. A fasizmus ezeket a szerződéseket jogszabályrangra emeli és gondoskodik az egyetemes jogi rendezés kereteibe való szabályszerű beillesztésükről. (Állami ellenőrzés, hivatalos lapban való közzététel.) A szerkesztés során a munkaadók és a munkások szervezetei között támadó vitákban azonban a minisztérium nem dönt, csupán békéltet. Az állam hivatalos erőt ad a szakmai szervezetek ténykedéseinek, de ugyanakkor tiszteletben tudja tartani a társadalmi szervezetek autonómiájából következő jogokat.

2. A munkaközvetítés korporatív megoldása: az állam szigorú büntető szankciókkal szerez érvényt az egységes, hivatalos munkaközvetítés egyeduralmának, de társadalmi erőkre, a munkások hivatási szervezeteire bízta a «hatósági» munkaközvetítés gyakorlatát. Jellemző, hogy a munkaközvetítést ellátó munkások képviselőik hivatali működésük közben közhivatalnokok. A munkapiac egészét átfogó intézményes rendezés nélkülözhetetlenül szükséges a nemzeti termelő erők teljesítő-képességének teljesértékű felfokozásához.

3. A társadalmi kezdeményezés lehetősége a biztosító tevékenység vonalán is erősen érvényesül. A betegségi biztosítás szolgáltatásainak mértéke eltérő lehet a különböző szakmai, szakmaköri, vagy üzemi biztosító pénztárakba tömörült munkások igényeinek, teljesítőképeségének megfelelően. A kölcsönös biztosító pénztárakba való belépés azonban kötelező és a nagy hivatási ágak összefoglaló, országos biztosító szervezetei érvényt szereznek az egységes eljárás szerinti ügyintézés követelményeinek. A rugalmas, minden merevség elkerülésére törekvő korporatív megoldás érdekes példája a szabad orvosválasztás olasz módszere is.

VIZY ANDRÁS